

Elisenvaaran lukion laatukriteerit

Pöytyän kunta

Hyväksytty:

Lukion opettajankokous 9.11.2015
Lukion opiskelijakunta
Pöytyän koulutuslautakunta 9.12.2015 § 118

Lukiokoulutuksen laatutekijät

1 taustaa

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut perusopetukselle laatukriteerit 11.6.2012, mutta lukiokoulutukselle ei vastaavia kansallisia kriteereitä ole. Voimassa olevissa lukion opetussuunnitelman perusteissa määritellään lukion jatkavan perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Näin on perusteltua käyttää perusopetuksen kansallisia laatukriteereitä pohjana lukion vastaavien paikallisten laatimiseksi.

Lisäksi ajatuksia lukiokoulutuksen laatutyöhön on saatu opetushallituksen Hyvän ohjauksen kriteereistä, Kansallisen koulutuksen arviointineuvoston aineistoista sekä Kuntaliiton Laadunhallinta ja tuloksellisuus lukiokoulutuksessa aineistosta.

2 johdanto

Laatukriteereiden hyödyntäminen auttaa koulujen henkilöstöä, hallintoa ja päättäjiä tiedostamaan toiminnan puutteet ja parantamaan niitä. Laatukriteeristö on johtamisen väline, jonka kautta arvioidaan toiminnan nykytilaa ja parannetaan sitä. Monimutkaisissa paikallisen tason arviointi- ja muutosprosesseissa laatukriteerit tarjoavat opetus- ja kasvatustieteiden ammattilaisille työkalun, joka perustuu tieteelliseen tutkimus- ja arviointitietoon sekä voimassa oleviin säädöksiin. Nämä auttavat kouluja arvioimaan ja kehittämään joustavasti paikallista toimintaansa.

Laatukriteerit on uudentyyppinen tiedolla ohjauksen väline, jonka avulla pyritään ohjaamaan järjestämistä koskevia päätöksiä. Sillä ei kuitenkaan ole samaa asemaa kuin resurssi- tai lainsäädäntöohjauksella. Laatukriteerit ovat suositusluonteinen pitemmän ja lyhyen aikavälin johtamisen väline koululle ja kunnalle. Laatukriteerit siis määrittelevät osaltaan, millä perusteilla toimintaa voidaan analysoida ja millaisena toiminnan odotetaan toteutuvan, jotta se palvelisi toiminnalle asetettuja tavoitetta. Laatukriteerit mahdollistavat siis toiminnan arvottamisen.

Kasvatustieteellinen ja erityispedagoginen tutkimus korostavat opetuksen ja oppimisen prosesseista tuotetun arviointitiedon merkitystä opetuksen laadun keskeisenä tekijänä. Koska opetuksessa on kysymys inhimillisestä vuorovaikutuksesta ja ihmiseksi kasvamisesta, opetuksen laadukkuutta määriteltäessä tulee ottaa huomioon koulun toiminnan erityisluonne. Opetuksen

rinnalla painotetaan myös sosioemotionaalisia tavoitteita ja kokonaisvaltaista hyvinvointia edistäviä näkökulmia. Yksipuolinen opetuksen tuotosten eli oppimistulosten arviointi ei riitä, vaan tarvitaan arviointitietoa opetuksen ja oppimisen kannalta olennaisista tekijöistä, kuten opetusprosessin eri vaiheista, sen mahdollisista heikoista kohdista ja prosessiin vaikuttavista ulkoisista tekijöistä. Opetuksen laatuun ja opiskelijoiden syntyviin pysyviin oppimiskokemuksiin vaikuttaa merkittävästi se, ovatko opiskelijat pitäneet oppimista mielekkäänä ja kuinka sitoutuneita he ovat opiskeluun. Konstruktiivisuus ja kumulatiivisuus, itseohjautuva aktiivisuus, päämääräsuuntautuneisuus ja tavoitteellisuus, tehtävien ja ongelmien autenttisuus sekä yhteistoiminnallisuus edistävät näitä oppimisympäristön piirteitä.

3 näkökulmia koulutuksen laadun kehittämiseen

Yksi tunnetuimmista laadun kehittämisen malleista on Demingin kehittämä PDCA-menetelmä (plan-do-check-act). Demingin mallia soveltaen opetuksen laadun jatkuva kehittäminen on suunnitelmallinen ja vaiheittainen prosessi, jossa voidaan erottaa suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja edelleen kehittämisen vaihe.

Kunnan toiminnan kehittäminen perustuu laadittuun strategiaan sekä yhteisiin arvoihin, visioon ja toiminta-ajatukseen. Näihin perustuen kehitetään opetuksen järjestäjän ja koulun laatua. Niiden toimivuutta arvioidaan systemaattisesti laaditun suunnitelman mukaan

Yhteiskunnan vaatimusten kasvaessa ja muuttuessa odotukset opetuksen järjestäjän ja koulun toiminnan laadulle kasvavat vuosi vuodelta. Vastuu koulujen opetuksen käytännön organisoinnista ja laadun kehittämisestä on opetuksen järjestäjillä ja kouluilla. Tiedolla ohjaamisen merkitys on korostunut, kun koulutuksen järjestämistä määritteleviä säädöksiä on kevennetty ja lisätty koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia toteuttaa tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Toiminnan laadun kehittäminen nähdään osana jatkuvan kehityksen filosofiaa. Siirtyminen ylläpidon kulttuurista kehittävään kulttuuriin edellyttää jokaisen työntekijän osallistumista laadun kehittämiseen. Opetuksen laatutyössä lähtökohtana on tietoinen kehittämistyö ja sen juurruttaminen opetus- ja kasvatustyöhön. On tärkeää saada päättäjät ja koulut mukaan tähän toimintakulttuuriin.

Tasapainoinen laatutyön onnistuminen edellyttää eri tahojen välistä yhteistyötä sekä jatkuvaa keskustelua muutos- ja kehittämistarpeiden yhteensovittamisesta ja priorisoinnista paikallisella ja koulun tasolla. Opetuksen laatukriteereihin perustuva toiminnan arviointi antaa mahdollisuuden pohtia toiminnan vaikuttavuutta sekä eri tahoja haastavaa arviointi- ja suunnittelukulttuuria.

4 paikallinen laatutyö

Paikallinen arviointi edellyttää arviointitiedon systemaattista dokumentointia, jotta voidaan seurata opetuksen laadun kehittämistä ja aikaansaatuja tuloksia. Arviointituloksista tulee keskustella kaikilla päätöksenteon tasoilla. Keskustelevan arviointikulttuurin luominen edellyttää yhteistä eri tahojen keskustelufoorumia. Parhaimmillaan paikallisen tason arvioinnissa pystytään priorisoimaan yhteiset kehittämistarpeet eri kouluasteiden yhteisen pohdinnan ja neuvottelujen tuloksena.

Lukiolaki 16 § velvoittaa opetuksen järjestäjää arvioimaan antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta. Samalla opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus kehittää toimintaansa arviointia hyödyntämällä. Laatukriteereillä pyritään osaltaan tukemaan opetuksen järjestäjän esimerkiksi kunnan päätöksentekoa lukiokoulutuksesta. Koulutuksen järjestämistä koskevilla päätöksillä on suoria ja välillisiä vaikutuksia koulujen toimintaan. Laatukriteerit tarjoavat päätöksentekijöille keinon arvioida, kuinka koulutoimea koskevat lyhyen ja pitkän aikavälin päätökset vaikuttavat koulujen toimintaan. Parhaimmillaan laatukriteereihin perustavan arviointitiedon avulla kyetään tunnistamaan havaittuja koulutuksen epäkohtia ja korjaamaan niitä vuosittaisessa kuntien toiminnan ja talouden suunnittelun kokonaisuudessa.

Kunnallisten päättäjien tulisi pystyä vastaamaan:

- *Miten huolehdimme siitä, että laatua arvioidaan ja että arviointi huomioidaan päätöksenteossa?*
- *Millaisia palveluja haluamme järjestää asukkaille?*

Kalenterivuositain mitoitettu tilikausi määrittää kaikissa kunnissa toiminnan ja talouden suunnittelun. Sitä noudatetaan myös opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Koulun lukuvuosi on kuitenkin eri kuin tilikausi. Tämä seikka vaikuttaa opetuksen toiminnan ja talouden suunnitteluun sekä päätösten toimeenpanoaikatauluun. Suunnittelujärjestelmän ja päätöksenteon aikataulun tuntemus on oleellista, kun opetuksen laatua kehitetään jatkuvasti. Näin pitkäjänteisyys ja päämäärätietoisuus säilyvät kehittämistyössä.

Sivistystoimi/koulutuslautakunta voi tehdä linjauksen, että arviointitoiminta ja arviointisuunnitelma nivotaan osaksi lukion vuotuista suunnitelmaa ja että arviointitietoa hyödynnetään systemaattisesti kuntatasolla toiminnan ja talouden suunnittelua koskevassa päätöksenteossa.

Henkilöstöresurssit ovat noin 70–80 % opetustoimen vuosibudjetista. Taloudellisinkin kriteerein arvotettuna henkilöstö on merkittävin toiminnan laadun ylläpitäjä ja opetuksen jatkuvan kehittämisen voimavara. On tärkeää, että henkilöstö on tietoinen opetuksen strategisista painopistealueista sekä toiminnalle asetetuista pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteista. Pitkäjänteinen henkilöstöpolitiikka on osa hyvän laadun sisäistä kehittämistä. Hyvä työnantaja

huolehtii työntekijöiden hyvinvoinnista ja osaamisesta ja mahdollistaa heidän ammatillisen kehittymisen työn vaatimusten mukaisesti. Hyvään henkilöstöpolitiikkaan kuuluu pitkäjänteinen strategialähtöinen henkilöstösuunnittelu. Pitää huolehtia työhyvinvoinnista ja varmistaa, että yksilön ja työyhteisön kehitys on samansuuntaista.

Paikallisesti opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus linjata, kuinka laatukriteeristöä hyödynnetään omassa kunnassa. Laatukriteereiden käyttöönottoa olisi hyödyllistä suunnitella kunnallisten päätöksentekijöiden, koulutoimen ja koulujen välisenä yhteistyönä.

5 laatutyö koulussa

Jotta lukion arviointitoiminta voidaan rytmittää niin, että se sopii kunnan strategian, toiminnan ja talouden suunnittelun aikatauluihin, se vaatii hyvää ennakkosuunnittelua ja systemaattista pitkäjänteistä keskustelevaa arviointikulttuuria. Kun arviointituloksista raportoidaan, tulisi niissä olla vastaus seuraaviin kunnan strategista suunnittelua ohjaaviin kysymyksiin:

- *Mitä meiltä edellytetään ja odotetaan ja miten me itse opetus- ja kasvatustalouden ammattilaisina haluamme toimia?*
- *Millaista toimintamme tulee olla opetusta ja kasvatusta koskevien säädösten sekä tutkimus- ja arviointitiedon perusteella arvioituna?*
- *Miten huolehdimme menetelmällisesti siitä, että kaikki saavuttavat vaadittavat oppimistulokset?*

Lukiossa tarvitaan laatukriteereihin perustuvaa arviointitietoa kuntapäätäjien, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa, koulun sidosryhmien sekä opetustoimen henkilöstön näkökulmista. Oleellista on asettaa tavoitteet ymmärrettävään muotoon. Niiden perusteella on mahdollista arvottaa ja arvioida, kuinka toiminnassa on onnistuttu. Kun arviointitiedot lukion toiminnasta nivotaan osaksi kunnallista päätöksentekoa ja toiminnan ja talouden suunnittelujärjestelmää, tulisi tietoa itsearviointista kerätä kouluissa systemaattisesti lukuvuoden alusta alkaen.

Vuosisuunnitelma on opetussuunnitelman lisäksi keskeinen lukion toiminnan ja talouden suunnittelun työkalu. Siinä kuvataan mm. lukuvuoden kokonaissuunnittelua, työjärjestystä, toiminnan resursointia ja lukuvuoden toiminnalle asetettuja tavoitteita. Lukion vuosisuunnitelmaan voidaan liittää laadun arviointisuunnitelma. Siinä kerrotaan kunta- ja koulutason lukuvuoden arviointikohteet, arviointikriteerit, arviointimenetelmä, arviointiaikataulu, arviointitiedon koontitapa ja arvioinnin toteutuksen vastuhenkilöt.

Laatukriteereistä saatu arviointitieto kerätään ja analysoidaan lukiossa. Henkilöstö keskustelee arviointituloksista ja tekee käytyjen keskusteluiden perusteella yhteisen kirjallisen esityksen tarvittavista toimenpiteistä. Lukiossa saatu arviointitieto dokumentoidaan ja analysoidaan. Osa parantamista vaativista toimista ja aikataulusta päätetään ja tehdään lukiossa, osa vaatii

kunnallista päätöksentekoa. Ulkopuolisia toimia vaativat esitykset lähetetään sivistystoimen viranhaltijoiden eteenpäin vietäviksi poliittiseen päätöksentekoon. On tärkeää, että arviointituloksista keskustellaan ja linjataan yhteinen esitys päätöksentekijöille, mitä toimia lukiokoulutuksessa tarvitaan.

Arviointia toistetaan säännöllisesti siten, että siitä muodostuu johtamisen työkalu lukion arkipäivään. Parantamistoimenpiteet tehdään laatuarvioinnin kautta, jolloin arvioinnista muodostuu toiminnan positiivinen kehä.

Opettajan tärkein tehtävä on ohjata oppimisprosessia. Arvioinnissa opettaja arvioi opiskelijan oppimista, mutta hänen tulee myös arvioida omaa toimintaansa ja osallistua koko lukion toimintojen arviointiin. Ennen lukuvuoden päättymistä jokaisen opettajan tulee olla tietoinen siitä, miten lukio on saavuttanut lukuvuodelle asettamansa tavoitteet, ja mitkä ovat seuraavan lukuvuoden kehittämiskohteet kunnassa ja lukiossa.

Lukion toimet

- *kuvausten ja kriteerien työstäminen*
- *itsearviointi*
- *arvioinnista johtuvat toimenpiteet*
- *tietojen eteenpäin toimittaminen*

6 laatukriteerit

Laatukriteereiden viitekehyksessä laatua jäsennetään rakenteiden laatuun ja toiminnan laatuun. Rakenteiden laatu kuvastaa ulkoisia olosuhteita eli ns. laadun kehittämisen kehystekijöitä. Toiminnan laatu kuvaa opiskelijan kokeman toiminnan laatua.

Jokaisesta laadun osa-alueesta on kehitetty laatukortti, joka muodostuu kuvauksesta ja laatukriteereistä. Kuvaus määrittää kulloisenkin laadun osa-alueen laatua ilmentävät ominaispiirteet eli niitä vastaavat laatutekijät. Kuvauksessa pyritään osoittamaan laatutekijöiden tutkimusperustaisuus ja kiinnittämään laatutekijät opetuksen ohjaus- ja suunnittelujärjestelmään. Kuvaus sisältää myös kyseisten laatutekijöiden laadun kehittämistä tukevia kysymyksiä. Laadun kehittämistä koskevat kysymykset auttavat työyhteisöä tunnistamaan toiminnan laadun kehittämisen kannalta olennaisia kehittämistarpeita onnistumisen alueita.

Laatukriteerit määrittävät kuvaukseen perustuen opetuksen laatukriteerit opetuksen järjestäjille ja kouluihin. Opetuksen järjestäjä ja lukio vertaavat toimintaansa suhteessa laatukorteissa määriteltyihin laatutekijöihin. Tältä pohjalta ne arvioivat toimintansa laatua pohtivat tarvittavia kehittämistoimia.

Rakenteiden laatu

- 6.1. Johtaminen
- 6.2. Henkilöstö
- 6.3. Taloudelliset resurssit
- 6.4. Arviointi

Toiminnan laatu

- 6.5. Opetussuunnitelman toteuttaminen
- 6.6. Opetus ja opetusjärjestelyt
- 6.7. Oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki
- 6.8. Osallisuus ja vaikuttaminen
- 6.9. Kodin ja koulun yhteistyö
- 6.10. Fyysinen oppimisympäristö
- 6.11. Oppimisympäristön turvallisuus

6.1 johtaminen

Kuvaus

Opetuksen järjestäjällä on vastuu koulutuksen toteutuksesta. Toiminnan johtaminen ja suunnittelu muotoutuvat paikallisesti hallinto-, toiminta- tai johtosäännön pohjalta kansallisen lainsäädännön ja normien mukaisesti. Johtamisessa noudatetaan hyvän hallinnon mukaisia toimintatapoja.

Opetustoimen ja lukion johdon keskeisenä tehtävänä on edistää lukiokoulutuksen arvopohjan ja perustehtävän toteutumista sekä luoda hyvät ja tasapuoliset edellytykset opettamiselle ja oppimiselle. Johtamiseen kohdistuvat odotukset liittyvät toiminnan perustana olevien arvojen lujittamiseen, ilmentämiseen ja arvotietoisuuden vahvistamiseen, tavoitteiden selkeyttämiseen ja yhteisen kehittämissuunnan toteuttamiseen. Johtamisessa on keskeistä tunnistaa yhteisön vahvuudet ja kehittämishaasteet, vahvistaa itsearviointia sekä kehittää pedagogiikkaan suuntautuvaa johtamista.

Henkilöstön rekrytointi, osaamisen kehittäminen, kannustava, osallistava ja vuorovaikutteinen toimintatapa, luottamuksen rakentaminen ja keskeisten sidosryhmien ja muiden hallinnonalojen kanssa tehtävä aktiivinen yhteistyö ovat tärkeitä johtamiseen kuuluvia tehtäväalueita. Talouden johtamisen kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat toiminnan tarpeiden ja käytettävissä olevien resurssien tunnistaminen, yhteensovittaminen sekä resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen. Riittävän pitkäjänteinen talouden ja toiminnan suunnittelu luo pohjan perusopetuksen johtamiselle ja kehittämiselle.

Lukiokoulutusta koskevat suunnitelmat kytkeytyvät strategioihin ja suunnitelmiin. Niiden laadukkuudesta ja toteutumisesta vastaa kunnan ja opetustoimen johto ja lukiossa rehtori sekä johtamisen delegointipäätöksien mukaiset vastuulliset henkilöt. Lukion strategiaan merkityt arvot, kuten tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys, toteutuvat arkityössä johtamisen tuloksena.

Lukion johto tarvitsee myös ajantasaista tietoa valtakunnallisista koulutuspolitiikan tavoitteista ja kehittämislinjauksista, jotta paikallinen työ voi osaltaan toteuttaa kansallisia linjauksia ja osallistua niiden rakentamiseen.

Laatukriteeri; Johtaminen

Opetuksen järjestäjä ja lukio:

- Opetuksen järjestäjä on määritellyt toiminta-ajatuksen, arvopohjan ja strategian niiden toteuttamiseksi.
- Opetuksen järjestäjällä on rakenteet ja menettelytavat, joiden avulla tuetaan opetustoimen ja lukion johtamista sekä hyvän hallinnon toteutumista.
- Opetustoimea ja lukiota koskevat strategiat ja suunnitelmat on laadittu. Johto ja henkilöstö ovat sitoutuneet niiden toteuttamiseen ja niiden vaikutuksia seurataan suunnitelmallisesti.
- Miten johtaja kehittää itseään johtajana.
- Lukion johto luo asianmukaiset edellytykset opettamiselle ja oppimiselle yhteistyössä opettajien, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa.
- Lukiossa on kannustavat käytänteet, jotka tukevat oma-aloitteisuutta ja oman työn jatkuvaa kehittämistä.
- Opetuksen järjestäjällä on selkeät tavoitteet opetuksen järjestämisen kehittämiseksi.
- Lukion johtamisen painopiste on pedagogisessa johtamisessa, joka on vuorovaikutteista ja osallistavaa.

Laadun kehittämisen kysymyksiä

---

1. Miten johtajuutta tuetaan ja kehitetään?

---

2. Miten johtamistehtävissä olevat saavat palautetta toiminnastaan?

---

3. Miten johtaminen tukee perustehtävän toteutumista?

---

4. Miten lukion toiminnan suunnittelu on yhdistetty opetuksen järjestäjän johtamiseen?

---

5. Miten johto tukee kokeilevaa ja innovatiivista opetuksen kehittämistä?

---

62 henkilöstö

Kuvaus

Opetus- ja muu henkilöstö, joka täyttää kelpoisuussäännökset ja vastaa lukion toiminnan tarpeita, on laadukkaan opetuksen ja sen kehittämisen tärkeä voimavara. Henkilöstön muodostavat rehtori, opettajat, opinto-ohjaaja, koulupsykologi, ja koulukuraattori, sekä muut opetuksen tukipalveluissa ja opiskelijahuoltopalveluissa työskentelevät henkilöt.

Rehtorin ja opettajien virkojen määrä muodostuu kurssien ja muiden opettajille kuuluvien työtehtävien edellytysten mukaisesti. Riittävä määrä kelpoisuusvaatimuksen täyttäviä henkilöstöä mahdollistaa opetussuunnitelman mukaisen opetuksen. Ajantasaisen henkilöstösuunnitelman avulla ennakoidaan henkilöstötarpeita. Työnantaja pyrkii pitkäaikaisiin virka- ja työsuhteisiin.

Opetuksen järjestäjä päättää laatua ja työkykyä edistävästä henkilöstöpoliittisista linjauksista osana kunnan henkilöstöstrategiaa. Henkilöstön kehittämissuunnitelmaa laaditaan henkilöstön koulutus suunnitelma, josta sovitaan työnantajan ja työntekijöiden välisissä kehityskeskusteluissa.

Henkilöstön ja johdon välinen vuorovaikutus tukee osaamisen jakamista ja uusien toimintatapojen omaksumista. Työyhteisön oppimista tuetaan myös koko työyhteisöä hyödyntävissä kehittämisohjelmissa ja mentoroinnin avulla.

Opetushenkilöstölle on tarjolla käytettävien resurssien puitteissa uusimpaan tutkimukseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen kehittämistyöhön perustuvaa kasvatustieteellistä, lukion toimintaa koskevaa ja opettavan aineen ja alan täydennyskoulutusta, työnohjausta, mentorointia ja osaamista tukevia kehittämisprojekteja.

Henkilön oma halu kehittyä työssään on keskeinen lähtökohta, kun halutaan ylläpitää opetushenkilöstön ammattitaitoa ja kehittää heidän osaamistaan. Vastuu näistä asioista on työnantajalla ja henkilöstöllä. Työnantajan tuki vaikuttaa ratkaisevasti henkilöstökoulutukseen osallistumiseen. Työnantajan järjestämää täydennyskoulutusta ovat muun muassa perehdyttämiskoulutus, virka- tai työsuhdesopimukseen kuuluva koulutus sekä muu vastaava koulutus, jolla tuetaan koulu yhteisön kehittymistä. Opetusjärjestelyt pyritään toteuttamaan siten, että ne mahdollistavat henkilöstö- ja täydennyskoulutukseen osallistumisen. Työnantajan tuki on myös silloin tarpeen, kun se perustuu henkilöstön omaehtoiseen kehittämiseen.

Laatukriteeri; Henkilöstö

- Opetustoimen henkilöstön rakenne, määrä ja osaaminen vastaavat koulun toiminnan tarpeita.
-

- Ajantasaisen henkilöstösuunnitelman avulla on varauduttu tuleviin henkilöstötarpeisiin.
-

- Pysyvät tehtävät täytetään toistaiseksi.
-

- Opetushenkilöstön työn tukena tarjolla opiskelijaterveydenhuollon ja sosiaalitoimen riittävät ja vähintään suositusten mukaiset palvelut.
-

- Henkilöstölle järjestetään perehdyttämiskoulutusta sekä mahdollisuudet oman ammattitaidon aktiiviseen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.
-

- Henkilöstön kehittäminen on suunnitelmallista ja sitä varten on toimiva seurantajärjestelmä. (mm. kehityskeskustelut)
-

- Henkilöstön työhyvinvointi on jatkuvan seurannan ja kehittämisen kohteena.
-

- Eri ammattiryhmien yhteistyö on sujuvaa.
-

- Opetushenkilökunnan osaamistason kehittymistä arvioidaan säännöllisesti.
-

- Turvataan opetushenkilöstön mahdollisuudet osallistua pedagogista osaamista täydentävään suunnitelmalliseen koulutukseen tai muuhun tätä osaamista kehittävään toimintaan.
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten opetustoimen henkilöstön rakenne ja määrä vastaavat lukion ja opetuksen tarpeita?
  2. Miten opetushenkilöstön osaaminen ja kehittämistarpeet tunnistetaan ja miten ne otetaan huomioon?
  3. Miten henkilöstön kehittymistä tuetaan ja arvioidaan?
  4. Miten henkilöstön hyvinvointia edistetään?
  5. Miten lukion johdon ja henkilöstön pedagogista osaamista tuetaan ja kehitetään?
-

63 taloudelliset resurssit

Kuvaus

Koulutusta ohjataan lainsäädännön, opetussuunnitelmien, koulutuksen arvioinnin ja erilaisen tiedollisen ohjauksen lisäksi koulutuksen rahoitusjärjestelmien avulla. Valtio ja kunnat vastaavat koulutuksen kustannuksista. Lukiokoulutuksen kustannuksiin myönnetään valtionosuutta.

Opetuksen järjestäjä vastaa opetuksen käytännön järjestämisestä lainsäädännön mukaisesti. Opetuksen järjestäjän tulee laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä kuten opetustunneista, työajoista sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Opetuksen talouden näkökulmasta lukiokoulutus on investointi tulevaisuuteen. Kustannukset vaihtelevat kunnittain ja kouluittain, mikä johtuu erilaisista rakenteellisista tekijöistä. Lukioiden resursseista päätetään paikallisesti.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että koulutusresurssit on kohdistettu koulutukselle asetettujen tavoitteiden kannalta optimaalisesti ja resursseja on riittävästi tuotettujen koulutuspalveluiden määrän, laadun ja palvelutuotannon rakenteen sekä organisoinnin kannalta. Toiminnan taloudellisuus vaikuttaa myös tehokkuuteen ja koulutuksen tuottavuuteen. Koulujen tarkastelu taloudellisina yksikköinä on tärkeää taloudellisen ohjauksen vuoksi. Koululta edellytetään itseohjautuvuutta ja oman toiminnan tuloksellisuuden sekä erityisesti taloudellisuuden ja tehokkuuden arviointia.

Lukion toiminnasta vastaava rehtori vastaa osaltaan lukion taloudesta. Talousarvion seurannan sekä talouden kokonaiskuvan hallinta ovat keskeisiä. Talouden johtamiseen ja hallintaan liittyvä täydennyskoulutus tukee rehtorien osaamista.

Laatukriteeri; Taloudelliset resurssit

Opetuksen järjestäjä ja lukion johto

- Lukiokoulutukselle suunnatut taloudelliset resurssit takaavat lainsäädännön ja opetussuunnitelmien mukaisen opetuksen ja ohjauksen opiskelijoille.
  - Käytettävissä olevat resurssit on kohdistettu asetettujen tavoitteiden kannalta optimaalisesti ja resurssien määrä on riittävä koulutuspalveluiden määrän ja palvelutuotannon rakenteen ja organisoinnin kannalta.
  - Toiminnan ja talouden suunnittelussa lähtökohtana on mahdollisimman hyvien edellytysten luominen opetus- ja kasvatustyölle.
-

-
- Kestävän kehityksen toteutumista seurataan talouden kannalta systemaattisesti.
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten opetuksen järjestäjän strategia sekä toiminnan ja talouden suunnitelmat ovat linjassa keskenään?
  2. Miten lukion johdon toimintaa tuetaan taloushallinnossa?
  3. Miten opetuksen tulokset vaikuttavat opetuksen järjestäjän toimintaan?
  4. Miten taloudellisten resurssien riittävyys velvoitteiden täyttämiseksi on selvitetty?
-

64 arviointi

Kuvaus

Koulutuksen arviointijärjestelmän tavoitteena on hankkia ja analysoida tietoa koulutuspoliittisen päätöksenteon ja koulutuksen kehittämisen pohjaksi, opiskelijoiden oppimisen edellytyksien parantamiseksi sekä opetustoimen henkilöstön työn ja koulujen kehittämisen tueksi.

Lukiokoulutuksen laatua arvioivat Suomessa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Ylioppilastutkintojen avulla saadaan vuosittain ajantasaista seurantatietoa siitä, miten opiskelijat ovat saavuttaneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyysden. Arviointikeskuksen teema- ja järjestelmäarviointien avulla tuotetaan tietoa esimerkiksi lukiopedagogiikasta tai lukiolaisten jatkokoulutusvalmiuksista.

Teema-arvioinnit kohdistuvat tiettyyn sisällölliseen kokonaisuuteen tai aihepiiriin. Järjestelmäarvioinneissa tarkastellaan koulutusjärjestelmää kokonaisuudessaan tai sen yhtä osa-aluetta, koulutuspolitiikkaa ja sen toimeenpanoa tai koulutusjärjestelmän uudistamis- ja kehittämisprosesseja.

Paikallisesta arviointitoiminnasta ja sen kehittämisestä vastaavat opetuksen järjestäjät ja koulut. Paikallisesti valmistellaan arviointisuunnitelma, jossa tulee ottaa huomioon ulkopuolisen arvioinnin, paikallisen arvioinnin ja peruspalvelujen arvioinnin väliset yhteydet. Niissä tunnistetaan opetuksen järjestäjään ja koulujen toimintaan kohdistuvia tulevia tarpeita, määritellään arviointitoiminnan järjestäminen ja tarvittavat voimavarat, luodaan yhteiset puitteet paikallisen toiminnan arvioinnille ja selkeytetään toimijoiden keskinäinen työnjako. Lisäksi huolehditaan siitä, että opetuksen järjestäjällä ja lukioilla on käytössä riittävä arvioinnin asiantuntemus.

Opiskelijoiden tulee tietää, millä perusteella heidän suorituksiaan arvioidaan. Opiskelijan arvioinnilla tuetaan tavoitteiden toteutumista. Arvioinnin kokonaisuus muodostuu välittömistä oppituntipalautteista, muusta opiskelijan ja huoltajan saamasta suullisesta ja kirjallisesta palautteesta, arviointikeskusteluista sekä todistuksista. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, joiden tulee olla linjassa asetettujen tavoitteiden kanssa. Opiskelijan tulee voida osoittaa edistymistään ja osaamistaan eri tavoin. Arviointi kannustaa ja ohjaa opiskelijaa sekä vahvistaa oppimistaitoja. Opiskelijan itsearviointi on osa tätä kokonaisuutta. Huoltajalle arviointi antaa tietoa arviointiperusteista ja opiskelijan edistymisestä. Arviointi myös auttaa huoltajaa tukemaan nuorta opiskelussa ja opintoihin liittyvissä valinnoissa sekä kasvussa ja kehittämisessä.

Laatukriteerit; Arviointi

Opetuksen järjestäjä ja lukio

- Arviointi- ja kehittämistoimintaa toteutetaan systemaattisesti ja suunnitelmallisesti.
  - Opetuksen järjestäjällä ja lukiolla on toimintansa tarpeisiin soveltuva arviointijärjestelmä.
  - Arviointijärjestelmän tuottamaa tietoa käytetään opetuksen kehittämisessä sekä toiminnan ja talouden suunnittelussa.
  - Opetuksen järjestäjän ja lukion arviointiosaamista kehitetään suunnitelmallisesti.
-

-
- Opetuksen järjestäjällä ja lukiolla on yhteisesti sovitut arvioinnin periaatteet.
  - Arviointiin ja kehittämistoimintaan osallistuvat myös opiskelijat, huoltajat ja opiskelijahuoltohenkilöstö.
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten varmistetaan opetuksen järjestäjän arviointi- ja kehittämistoiminnan suunnitelmallisuus ja se, että arviointi tuottaa kehittämistä tukevaa tietoa?
  2. Miten opetuksen järjestäjän ja lukion arvioinnin tuottamaa tietoa käytetään opetuksen kehittämiseen ja toiminnan suunnitteluun?
  3. Miten opetuksen järjestäjän ja lukion arviointiosaamista kehitetään?
  4. Miten lukion keskeinen arviointitieto saatetaan opetuksen järjestäjän, henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien tietoon?
  5. Miten opiskelijat ja heidän huoltajansa osallistuvat arviointiin?
-

65 Opetussuunnitelman toteuttaminen

Kuvaus

Paikallinen opetussuunnitelma rakentuu lukiokoulutuksen tavoitteet ja tuntijaon määrittävälle valtioneuvoston asetukselle sekä lukion opetussuunnitelman valtakunnallisille perusteille. Opetussuunnitelma muodostuu opetuksen järjestäjän linjauksista sekä mahdollisista koulukohtaisista osista. Niissä voi olla myös muiden kuntien kanssa yhteisiä osioita. Opetuksen järjestäjä vastaa paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Siinä prosessissa päätetään kansallisten perusteiden mukaisesti, miten kasvatus- ja opetustyö toteutetaan ja miten tavoitteet ja sisällöt sekä muut opetuksen järjestämiseen liittyvät seikat tarkennetaan paikallisiin olosuhteisiin sopiviksi ja opiskelijoiden tarpeita vastaaviksi. Laadukkaalla

opetussuunnitelmatyöllä turvataan jokaisen oppilaan mahdollisuus saada laadukasta opetusta.

Opetussuunnitelman paikallinen laadintaprosessi keskusteluineen vaikuttaa myönteisesti koulutyön laatuun. Opetuksen järjestäjä johtaa ja koordinoi paikallisen prosessin. On tärkeää, että koulun johdon, henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä avainsidosryhmien vahva osallistuminen prosessiin turvataan.

Opetussuunnitelma laaditaan esimerkiksi opiskelijahuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Suunnitelmallinen yhteistyö kunnan sisällä ja lähikuntien kanssa parantaa edellytyksiä vastata opetussuunnitelman haasteisiin.

Opetussuunnitelmatyö tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia ammatilliseen kehittämiseen ja koulun toiminnan kehittämiseen. Rehtorille opetussuunnitelma on pedagogisen johtamisen keskeisin työkalu, opettajille se on omien työtavoitteiden perusta.

Opetussuunnitelma on koulun vuosisuunnitelman, itsearvioinnin ja kehittämisen perusta. Sen pohjalta opettajat suunnittelevat työnsä. Se antaa kaikki tarpeelliset perustiedot koulun toiminnasta muun muassa koteihin ja yhteistyökumppaneille. Opetussuunnitelma on strateginen pedagoginen asiakirja, jonka kautta koulun toiminta liittyy opetuksen järjestäjän muuhun toimintaan ja kehittämiseen. Opetussuunnitelman toimivuus ja sen toteutuminen ovat jatkuvan arvioinnin kohde. Opetussuunnitelmaa uudistetaan tarvittaessa opetuksen järjestäjän ja koulujen tarpeista käsin. Arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään myös kansallisia arviointeja, kehittämisohjelmia sekä alan tutkimusta.

Laatukriteeri: Opetussuunnitelman toteuttaminen

Opetuksen järjestäjä

- Opetussuunnitelmatyö on suunnitelmallista, hyvin johdettua ja informoitua sekä asianmukaisesti resursoitua.
  - Opetussuunnitelman kannalta keskeiset toimijat ja yhteistyötahot osallistetaan opetussuunnitelmatyöhön.
  - Opetussuunnitelmatyössä otetaan huomioon muut opetuksen järjestäjän lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat päätökset ja strategiset linjaukset
-

-
- Opetussuunnitelman toimivuutta, toteuttamista ja toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään suunnitelmallisesti.
-

Lukio

- Opetushenkilöstö osallistuu opetussuunnitelman laadintaan sekä sen toimivuuden ja toteuttamisen arvioitiin ja kehittämiseen.
  - Opetussuunnitelman laadintaprosessia tuetaan henkilöstön ammatillisella koulutuksella.
  - Opetussuunnitelman laatimisessa, toteuttamisessa ja arvioinnissa hyödynnetään paikallista ja alueellista yhteistyötä.
  - Huoltajat ja muut yhteistyökumppanit voivat osallistua soveltuvin osin opetussuunnitelmaprosessiin.
  - Opiskelijat osallistuvat opetussuunnitelman laadintaan sekä sen nojalla annetun opetuksen arvioitiin ja kehittämiseen.
  - Opetussuunnitelma on perustana koulun itsearvioinnille ja työn jatkuvalle kehittämiselle.
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten opetussuunnitelmatyö toteutetaan kunnassa ja lukiossa?
  2. Miten opetuksen järjestäjä, rehtori, opettajat ja muu henkilöstö, opiskelijat ja heidän huoltajansa osallistuvat opetussuunnitelmatyöhön?
  3. Miten muut tahot ovat mukana opetussuunnitelmatyössä?
  4. Miten opetussuunnitelmaa arvioidaan osana vuosisuunnittelua?
-

---

5. Miten lukio huolehtii kurssivalintoihin liittyvästä tiedottamisesta ja ohjauksesta?

---

66 opetus ja opetusjärjestelyt

Kuvaus

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksekkäästi.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen opinnoille. Se antaa jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja vastaavilla muilla näytöillä. Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan ja elinikäiseen oppimiseen.

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Oppimisprosesseistaan tietoiset opiskelijat osaavat arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan.

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle ja opiskelulle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien valinnan ja kehittämisen perustana ovat myös opiskelijoiden edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet. Koska oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa aiemmin hankittuun osaamiseen, käytetään lukiossa monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä. Menetelmien valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineissa edellytetty käsitteellinen ja menetelmällinen osaaminen. Tutkimiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Lukion opetus- ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijoiden aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Itsenäisessä ja ryhmätyöskentelyssä käytetään monipuolisesti teknologian luomia mahdollisuuksia.

Lukiossa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Opiskeluympäristöjen kehittämisellä voidaan tukea myös vuorovaikutusta ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijoiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena opiskelijoiden ja huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samanaikaisesti huolehditaan siitä, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna.

Laatukriteeri; Opetus ja opetusjärjestelyt

Opetuksenjärjestäjä ja lukio

- Koulutus järjestetään siten, että se voidaan toteuttaa opetussuunnitelman mukaan ja saavuttaa opetukselle asetetut tavoitteet
  - Opetuksessa sovelletaan monipuolisesti asianomaiselle tiedonalalle ominaisia, opetuksen tavoitteiden mukaisia opetusmenetelmiä ja työtapoja.
  - Opiskelijoiden yksilöllisyys, aiempi osaaminen ja kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon opetusmenetelmissä.
  - Opetustoiminnan arviointi ja opiskelijoiden arviointi toteutetaan opetussuunnitelman pohjalta.
  - Lukiossa on käytänteet opetuksen jatkuvalle kehittämiselle.
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten opetussuunnitelma ohjaa opetuksen suunnittelua, toteuttamista ja opiskelijan arviointia?
  2. Miten opetuksen resursointi tukee opetussuunnitelman tarkoituksenmukaista toteuttamista?
  3. Miten opetuksessa otetaan huomioon eri tiedonaloille ja tavoitteille ominaiset työskentelyvaatimukset?
-

-
4. Miten opetuksen monipuolistamisessa otetaan huomioon tieto- ja viestintäteknologian sekä verkkopedagogiikan tarjoamat mahdollisuudet?
-

67 ohjaus ja tukeminen

Kuvaus

Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Opiskelijoiden opintojen sujumista seurataan ja heidän opintojensa etenemistä tuetaan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin

seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhoitohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä. Jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus ohjaukseen. Opiskelijan tulee saada lukio-opintojensa aikana riittävästi ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi.

Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi sekä ohjataan opiskelijaa näihin liittyvässä tiedonhaussa.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin.

Opiskeluhoito järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoitossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoitonsuunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoito on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla.

Laatukriteeri; Ohjaus ja tukeminen

Opetuksen järjestäjä

- Kunnassa suunnitelmallinen, moniammatillinen tukiverkosto
  - Kunnassa on kehitetty hallintokuntien ja kouluasteiden yhteissuunnittelua sekä tietojen siirtoon liittyviä käytäntöjä.
  - Lukiolla on riittävät resurssit oppilaanohjaukseen ja oppilashuoltoon.
-

-
- Opetus-, sosiaali- ja terveystoimi ovat sopineet keskinäisestä työn ja vastuun jaostaan, tietojen vaihdosta sekä oppilashuollon johtamisesta.
  - Koulujen nivelvaiheen järjestelyt on suunniteltu.
  - Palvelut turvataan ensisijaisesti lähipalveluna ja tarvittaessa seudullisena yhteistyönä.
  - Tuetaan ja seurataan nuorten koulutuksen jälkeisen sijoittumisen toteutumista.
-

Lukio

- Erilaisten ongelmatilanteiden hoitoon on olemassa selkeät, yhdessä sovitut toimintatavat.
- Opiskelijahuollosta tiedotetaan kattavasti opiskelijoille ja heidän huoltajilleen.
- Kouluruokailun toimintaa ja toimivuutta seurataan.
- Lukiossa käytetään moniammatillisessa yhteistyössä sovittuja varhaisen puuttumisen malleja, ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan.
- Lukio arvioi, miten ohjaus edistää opiskelijan elämänhallintaa ja urasuunnittelua.

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten kunnassa on järjestetty opiskelijahuollon riittävä saatavuus ja monipuolisuus?
  2. Miten varmistetaan opiskelijoille riittävä ohjaus ja tuki?
  3. Miten varhainen puuttuminen toteutuu?
-

68 osallisuus ja vaikuttaminen

Kuvaus

Opiskelijoiden osallisuus ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin edistävät heidän kasvamistaan aktiivisiksi kansalaisiksi sekä antavat valmiuksia toimia demokraattisessa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa. Luomalla mahdollisuuksia osallistua heitä itseään koskevien asioiden käsittelyyn opetuksen järjestäjä ja koulut kehittävät osallisuutta ja vaikuttamista tukevaa toimintakulttuuria.

Lukiolain 27§ säädetään seuraavaa:

Koulutuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvistä asioista. Opiskelijoille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä 21 §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestyssäännön valmisteluun.

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Koulutuksen järjestäjän tulee turvata opiskelijakunnalle riittävät toimintaedellytykset. Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Opiskelijakunnat myös osaltaan valmistavat opiskelijoita aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ennen 1 momentissa mainittujen suunnitelmien ja määräysten vahvistamista sekä, ellei se ole asian luonteen vuoksi tarpeetonta, ennen opiskelijoiden asemaan vaikuttavien muiden päätösten tekemistä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Tässä pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Keskeinen oppimiseen kuuluva tekijä on sosiaalinen vuorovaikutus, joka toteutuu sekä koulun toimintakulttuurissa että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Koulun avoin ja vuorovaikutteinen toimintakulttuuri tukee opiskelijoiden osallisuutta ja yhteistoiminnallista oppimista yhtä lailla kuin tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista.

Opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus paranee toimivissa oppimisympäristöissä, jotka vahvistavat opiskelijoiden sitoutumista ryhmään ja ryhmässä toimimisen taitoja. Näin tuetaan opiskelijoiden keskinäisen vuorovaikutuksen ja kriittisen arviointikyvyn kehittymistä.

Koska opiskelijakuntatoiminta edistää keskeisesti opiskelijoiden osallisuutta, kunnassa huolehditaan opiskelijakuntatoiminnan ohjaukseen tarvittavista resursseista. Opiskelijoiden osallistuminen ja opiskelijakuntatoiminta koulussa nivotaan kuntakohtaiseen lasten ja nuorten toimintaan. Selkeät toimintatavat ja yhteistyömuodot lukion johdon, opettajien ja huoltajien kanssa tukevat tavoitteellista toimintaa.

Tukea tarvitsevien sekä eri kulttuureista tulevien nuorten osallisuuden toteutumiseksi käytetään menetelmiä, jotka edistävät opiskelijoiden suvaitsevaisuutta ja kulttuuritietoisuutta. Opettajat tukevat opiskelijoiden yhteistyötä ja osallisuutta opetustilanteissa ja myös koulun muussa

toiminnassa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti painotetaan yhteistoiminnallisen ja vastuullisen opiskelun merkitystä. Osallisuus ja tasa-arvo ehkäisevät ennalta syrjäytymistä.

Laatukriteeri; Osallisuus ja vaikuttaminen

Opetuksen järjestäjä

- Kunnassa on luotu ja vakiinnutettu asianmukaiset nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen toimintatavat osaksi heitä koskevaa päätöksentekoa
  - Opiskelijoiden mielipiteitä kuullaan kunnassa heitä koskevassa päätöksenteon yhteydessä
  - Osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti
-

Lukio

- Lukion toimintakulttuuri on avoin, vuorovaikutteinen sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallistamista arvostava
  - Opiskelijakunnan toiminta on tavoitteellista, suunnitelmallista ja vaikuttavaa
  - Opiskelijakunnan ohjaamiseen on varattu resursseja
  - Opiskelijoiden osallisuuden toteutumisesta opetuksessa ja lukion muussa toiminnassa on huolehdittu
  - Osallisuutta ja vuorovaikutusta tuetaan palautekäytäntöjen avulla
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten opetuksen järjestäjä, koulu ja henkilöstö ovat kehittäneet osallisuutta ja vaikuttamista tukevaa toimintakulttuuria sekä huolehtineet sen toteutumisesta?
  2. Miten opiskelijoiden ja opettajien välistä vuorovaikutusta tuetaan koulussa?
  3. Miten opiskelijat voivat osallistua ja vaikuttaa opiskeluun ja oppimisympäristöön liittyvään päätöksentekoon?
  4. Miten opiskelijat osallistetaan ehkäisemään koulukiusaamista?
-

69 kodin ja koulun yhteistyö

Kuvaus

Toimiva ja lähtökohdiltaan myönteinen kodin ja koulun yhteistyö on keskeinen lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet edellyttävät kodeilta ja koululta entistä vahvempaa kasvatuskumppanuutta eli yhteisistä tavoitteista sopimista ja yhdessä toimimista terveen ja turvallisen kasvun ja oppimisen edellytysten luomiseksi. Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus.

Kodin ja koulun yhteistyötä tehdään sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteisötasolla opiskelijoiden huoltajat ovat mukana kehittämässä lukion toimintaa ja tukemassa koulu yhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Lukio tarjoaa mahdollisuuden huoltajien keskinäiseen vuorovaikutukseen ja sitä kautta vertaistukeen. Yksilötason yhteistyöllä tuetaan yksittäisen opiskelijan oppimisen ja kasvun edellytyksiä.

Toimivassa yhteistyössä opiskelijoiden huoltajilla ja lukion henkilökunnalla on riittävän yhteinen käsitys yhteistyön tarkoituksesta ja toimintatavoista. Monikulttuuristen perheiden yleistymisen, perherakenteissa tapahtuneet muutokset ja huono-osaisuuden lisääntyminen edellyttävät, että kodin ja koulun yhteistyössä käytetään perheiden tarpeita palvelevia toimintamuotoja.

Peruopetuksen aikana alkanut yhteistyö jatkuu lukiossa kodin ja oppilaitoksen yhteistyönä; velvoite kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön sisältyy myös lukiokoulutuksen lainsäädäntöön. Yhteistyö tulee järjestää toisella asteella siten, että se ottaa huomioon aikuistuvan nuoren ja opiskelijan itsenäisyyden ja vastuullisuuden, mutta tukee häntä riittävästi opinnoissaan. Erityisesti siirtymävaiheen yhteistyö on tärkeää; hyvin toimivalla perusopetuksen, vanhempien ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyöllä voidaan yhdessä tukea nuoren siirtymistä seuraavalle kouluasteelle.

Kodin ja koulun yhteistyön tulee olla riittävää ja monipuolista suhteessa opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Lukion tasolla rehtori vaikuttaa merkittävästi siihen, miten laajaa ja minkä muotoista kodin ja koulun yhteistyö on. Kodin ja koulun yhteistyötä suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan yhdessä huoltajien ja opiskelijoiden kanssa.

Laatukriteeri; Kodin ja koulun yhteistyö

Opetuksen järjestäjä

- Paikallisessa opetussuunnitelmassa on määritelty ja täsmennetty kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet, toimintatavat ja sisällöt siten, että koulun henkilökunnalle ja huoltajille muodostuu selkeä käsitys kodin ja koulun yhteistyön rakenteista ja toimintatavoista
  - Opetuksen paikalliseen organisoimiseen otetaan myös huoltajat mukaan
-

Lukio

- Kodin ja koulun yhteistyötä suunnitellaan ja kehitetään ja arvioidaan yhdessä huoltajien ja opiskelijoiden kanssa
  - Kodin ja koulun yhteistyö on lähtökohdiltaan positiivista ja keskustelevaa sekä tukee nuoren kasvua ja opiskelua
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten kodin ja koulun yhteistyötä suunnitellaan, toteutetaan, kehitetään ja arvioidaan kunnassa ja koulussa?
  2. Miten kodin ja koulun yhteistyön toimintatavat vastaavat nuorten opiskelun ja kasvamisen haasteisiin?
  3. Miten huoltajat ja opiskelijat ovat mukana yhteistyön sisältöjen ja menetelmien kehittämisessä?
-

610 fyysinen oppimisympäristö

Kuvaus

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat koulun tilat, opetusvälineet (mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologia) ja oppimateriaalit sekä rakennettu lähiympäristö ja ympäröivä luonto. Fyysisen oppimisympäristön laadun kehittämisessä merkityksellisiä ovat oppimista edistävät tilaratkaisut. Koulun tilat mahdollistavat erilaisten työskentelytapojen ja opetusvälineiden käytön. Erikokoiset tilat, niiden yhdistely sekä kaluste- ja välineratkaisut tukevat tilojen muunneltavuutta

ja joustavuutta mahdollistaen erikokoisten ryhmien työskentelyn ja vuorovaikutustilanteiden käytön.

Koulutilojen suunnittelu sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyä varten edistää opiskelijan aktiivista toimintaa, tutkimista ja kokeilua sekä monipuolisten työmuotojen ja tiedonhankintatapojen käyttöä. Opetuksen järjestäjä huolehtii tilojen tarpeellisesta ajanmukaisuudesta, kunnossapidosta ja korjauksista.

Toimiva ja motivoiva fyysinen ympäristö edistää oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Terveellinen oppimisympäristö vaikuttaa merkittävästi myös koulussa viihtymiseen. Fyysinen oppimisympäristö suunnitellaan niin, että se on ergonominen ja tukee opiskelijoiden oppimista. Koulurakennuksen suunnittelussa otetaan huomioon eri käyttäjäryhmien, kuten liikuntaesteisten henkilöiden, pääsy kaikkiin tiloihin. Suunnittelussa otetaan huomioon myös tilojen viihtyvyys, järjestys ja esteettisyys. Toimiva oppimisympäristö vähentää tapaturmia ja onnettomuuksia.

Koulukiinteistö on tehokkaassa käytössä. Muina aikoina tiloja voidaan käyttää koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan. Tieto ja viestintätekninen laitteisto tukee oppilaan monipuolista oppimista ja edistää oppilaan työelämälähtöisyyttä

Laatukriteeri; Fyysinen oppimisympäristö

Opetuksen järjestäjä

- Opiskelu- ja työympäristö on terveellinen ja edistää koulussa viihtymistä
  - Tilat, kalustus ja välineet ovat asianmukaiset ja tukevat tilojen joustavaa käyttöä sekä vuosikorjauksista huolehditaan suunnitelmallisesti
  - Tieto- ja viestintäteknologiset ratkaisut ovat suunnitelmallisia ja vastaavat nykyisen kehityksen haasteisiin
-

-
- Tekniset järjestelmät ovat määräysten mukaiset ja kunnossa

Lukio

- Koulutilat ovat helposti muunneltavissa erilaisiin opetus- ja muihin tilanteisiin
  - Opettajat ja opiskelijat ovat olleet vaikuttamassa tilajärjestelyihin
  - Henkilöstön ja opiskelijoiden työturvallisuudesta on huolehdittu ja tilat ovat asianmukaiset
  - Koulutiloissa toimitaan kestävän kehityksen periaatteiden nimissä
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten fyysistä oppimisympäristöä kehitetään niin, että se edistää oppimista ja tervettä kasvua?
  2. Mitkä ovat fyysisen oppimisympäristön välittömät kehittämistarpeet ja mitkä parannukset tehdään pidemmällä aikavälillä?
  3. Millaisina ratkaisuinä kestävän kehityksen periaatteet ilmenevät koulun fyysisessä ympäristössä?
-

611 oppimisympäristön turvallisuus

Kuvaus

Lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen kasvu- ja opiskelu-ympäristöön. Opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeää, että hän tuntee kuuluvansa koulun sosiaaliseen yhteisöön, kokee koulussa turvallisuutta ja luottamusta sekä saa myönteistä palautetta sekä opettajilta että vertaisryhmältä. Hyvinvointia ja turvallisuutta kehitetään myös kodin ja koulun, useiden eri ammattiryhmien ja eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä. Koulu-ympäristössä turvallisuus rakentuu kaikkien koulussa työskentelevien ja opiskelevien välisissä vuorovaikutusprosesseissa.

Hyvät ihmissuhteet kannustavat osallistumiseen, erilaisuuden hyväksymiseen ja vastuullisuuteen. Hyvä ilmapiiri edistää niin opiskelijan kuin koko yhteisön oppimista ja työskentelyä. Lukiossa ehkäistään ennalta opiskelijoiden ongelmia ja toimitaan varhaisen puuttumisen periaatteiden mukaisesti. Kiusaamista ehkäistään suunnitelmallisesti.

Myös toimivan kouluympäristön suunnittelu edistää oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Fyysiseen toimintaympäristöön kuuluvat koulun tilat, opetusvälineet (mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiset ratkaisut) ja oppimateriaalit sekä rakennettu lähiympäristö ja ympäröivä luonto.

Koulun tilojen käyttö suunnitellaan niin, että se on ergonomista sekä tukee opiskelijoiden oppimista. Jo koulurakennuksen suunnittelussa otetaan huomioon eri käyttäjäryhmät, jotta esimerkiksi liikuntaesteiset henkilöt pääsevät kaikkiin tiloihin. Suunnittelussa otetaan huomioon myös tilojen viihtyisyys, järjestys ja esteettisyys. Toimiva fyysinen työskentely-ympäristö vähentää tapaturmia ja onnettomuuksia.

Koulun tilat mahdollistavat erilaisten työskentelytapojen ja opetusvälineiden käytön. Erikokoiset tilat, niiden yhdistely sekä kaluste- ja välineratkaisut tukevat tilojen joustavuutta ja antavat mahdollisuuden työskennellä erikokoisissa ryhmissä ja hyödyntää opetuksessa erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Koulutilojen suunnittelu sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyä varten edistää opiskelijan aktiivista osallistumista, tutkimista ja kokeilua sekä monipuolisten työmuotojen ja tiedonhankintatapojen käyttöä. Opetuksen järjestäjä ja koulut kehittävät turvallisuutta parantavia työ- ja toimintakäytäntöjä sekä arvioivat niitä käytännössä. Turvallisuuteen kuuluu myös tietoturvallisuus. Näiden turvallisuutta edistävien menetelmien ja välineiden yhteissuunnittelulla vahvistetaan myös koulujen välistä hyvinvoinnin ja turvallisuuden verkostoa. Opetuksen järjestäjä huolehtii tilojen tarpeellisesta kunnossapidosta ja korjauksista sekä koulukiinteistön monipuolisesta käytöstä. Muina aikoina tiloja hyödynnetään monipuolisesti koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan. Koulu yhteisössä hyvinvoinnin edistäminen ja turvallisuuden varmistaminen edellyttävät ennakoivaa suunnittelua ja säännöllistä harjoittelua myös kriisitilanteiden varalta. Turvallisuutta käsittelevät toimintamallit laaditaan yhteistyössä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Niiden tulee olla kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien, opiskelijoiden ja huoltajien tiedossa.

Laatukriteeri; Oppimisympäristön turvallisuus

Opetuksen järjestäjä

-
- Koulun työskentely-ympäristö on turvallinen sekä sitä edistetään ja valvotaan säännöllisesti ja havaitut epäkohdat korjataan
  - Tekniset järjestelmät ovat määräysten mukaiset ja kunnossa
  - Kriisitilanteita varten on kehitetty yhtenäiset toimintamallit, ja keskinäisestä vastuunjaosta on sovittu
  - Koululle on laadittu asian- ja ajanmukaiset turvallisuusohjeet, joita päivitetään säännöllisesti
  - Koulun turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia ja ohjeita päivitetään ja niiden toimivuutta arvioidaan

Lukio

- Opettajat ja opiskelijat edistävät yhdessä terveellisten ja turvallisten koulutilojen säilymistä
  - Koululla on ajan tasalla olevat pelastussuunnitelmat ja muut koulun turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat
  - Turvallisuutta ja hyvinvointia edistävät toimintamallit ovat kaikkien tiedossa ja niitä harjoitellaan säännöllisesti
  - Riskikartoitusta päivitetään säännöllisesti ja tarvittavat korjaustoimet tehdään välittömästi
  - Koulussa on opiskelijoiden kanssa yhdessä valmistellut järjestyssäännöt ja niiden toimivuutta arvioidaan säännöllisesti opiskelijoiden ja huoltajien kanssa
-

Laadun kehittämisen kysymyksiä

1. Miten opetuksen järjestäjä on varmistanut, että lukiolla on ajan tasalla olevat turvallisuussuunnitelmat?
  2. Miten opetuksen järjestäjä valvoo turvallisuussuunnitelmien noudattamista ja toteutumista?
-

-
3. Miten lukio on varmistanut, että koulussa noudatetaan työturvallisuuteen liittyviä säännöksiä ja määräyksiä?
  4. Miten turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien toimivuutta harjoitellaan?
  5. Millaisia toimintamalleja opettajat ja opiskelijat ovat kehittäneet terveellisten ja turvallisten koulutilojen ylläpitämiseksi?
  6. Miten opetuksen järjestäjä huolehtii rakennusten ja tilojen korjauksesta ja kunnossapidosta?
-